

Hybridhot

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2016 att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande JOIN(2016) 18 Gemensam ram för att motverka hybridhot, i de delar som rör utrikesutskottets beredningsområde.

I det gemensamma meddelandet presenteras 22 åtgärdsförslag. Utrikesutskottet identifierar i huvudsak två åtgärdsförslag som rör utskottets beredningsområde, dels om ökat samarbete med tredjeländer, dels om ökat samarbete med Nato. I yttrandet lämnar utskottet sin övergripande syn på dessa åtgärdsförslag.

Utskottets överväganden

Det gemensamma meddelandet

Av kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande JOIN(2016) 18 Gemensam ram för att motverka hybridhot framgår att detta är avsett att underlätta en helhetssyn som syftar till att EU i samordning med medlemsstaterna specifikt ska kunna motverka hot som är hybrida till sin karaktär, genom att skapa synergier mellan alla relevanta instrument och främja nära samarbete mellan alla berörda aktörer. Begreppet hybridhot sägs i meddelandet syfta till att fånga upp den blandning av tvångsåtgärder och omstörtande verksamhet samt konventionella och okonventionella metoder (dvs. diplomatiska, militära, ekonomiska och tekniska) som statliga eller icke-statliga aktörer kan använda på ett samordnat sätt för att uppnå särskilda mål, samtidigt som de håller sig under tröskeln för en formell krigsförklaring. I det gemensamma meddelandet presenteras 22 åtgärdsförslag.

Utrikesutskottet identifierar huvudsakligen två åtgärdsförslag som rör utskottets beredningsområde. I åtgärdsförslag 18, under rubriken Ökat samarbete med tredjeländer, förordas att GSFP-uppdrag, antingen nya eller inom ramen för befintliga instrument, utstationeras i EU:s partnerländer för att hjälpa länderna att stärka kapaciteten att möta hybridhot. I åtgärdsförslag 22, under rubriken Ökat samarbete med Nato, förordas att EU ska stärka organisationernas samarbete och samordning bl.a. vad gäller situationsmedvetenhet, strategisk kommunikation, it-säkerhet samt krisförebyggande och krisåtgärder. Vidare betonas att organisationernas insatser, för att kunna komplettera varandra, bör ha samma bild av läget före och efter kriser. Enligt åtgärdsförslaget skulle en sådan samsyn kunna åstadkommas genom ett regelbundet utbyte av analyser och erfarenheter och även genom direkta kontakter mellan EU:s gemensamma enhet för hybridhot och Natos motsvarande enhet.

Utskottets ställningstagande

Sveriges säkerhetspolitik syftar ytterst till att garantera landets politiska oberoende och självständighet. Hävdandet av vårt lands suveränitet och territoriella integritet är en nödvändig förutsättning för att Sverige ska kunna uppnå målen för vår säkerhet. Utskottet anser att den svenska säkerhetspolitiken är en del av samhällets samlade resurser för att möta hot och utmaningar mot vår säkerhet. Sverige är inte med i någon militär allians. Säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra, och hot mot fred och säkerhet avvärs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer.

Utskottet vill understryka vikten av europeisk sammanhållning och en enad, principfast och tydlig europeisk utrikespolitik för att möta utmaningar

mot vår säkerhet. EU:s förmåga att agera som en säkerhetspolitisk aktör är en funktion av medlemsstaternas resurser, sammanhållning och politiska vilja.

Utskottet ser med allvar på hybridhot och välkomnar kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande. Utskottet noterar att frågan om hybridhot var föremål för slutsatser i utrikesrådet i april 2016, i vilka rådet välkomnar det gemensamma meddelandet JOIN(2016) 18 och uppmanar kommissionen och den höga representanten att senast i juli 2017 lägga fram en rapport för att bedöma framstegen. Inför utrikesrådet lämnade regeringen information i försvarsutskottet och hade samråd i EU-nämnden. Utskottet noterar vidare att rådets och kommissionens ordförande tillsammans med Natos generalsekreterare i juli 2016 skrev under en gemensam deklaration i syfte att stärka EU:s och Natos strategiska partnerskap. I deklarationen lyfts hybridhot fram som ett prioriterat område för fördjupat samarbete.

Utskottet anser att de europeiska länderna bör ta ett större samlat ansvar för Europas säkerhet och vill framhålla vikten av en starkare gemensam utrikes- och säkerhetspolitik inom EU. Utskottet ser ett behov av att utveckla EU:s förmåga att stötta och stärka medlemsstaternas motståndskraft mot hybridhot. För att kunna agera så effektivt som möjligt i olika krishanteringsinsatser kan EU med fördel utveckla sina partnerskap med FN och Nato.

Utskottet vill understryka att hanteringen av hybridhot primärt är ett nationellt ansvar. EU har en viktig kompletterande roll när det gäller att nå en gemensam uppfattning bland medlemsstaterna om frågans vikt och innebörd. Samarbete mellan EU och Nato är viktigt för att stödja det nationella arbetet. Utskottet anser att det därtill finns en potential för ett ömsesidigt utbyte av lägesbild, kunskap och information mellan EU och Nato samt av en koordinerad strategisk kommunikation i fråga om hybridhot, vilket också lyfts fram i det gemensamma meddelandets åtgärdsförslag 22.

Med anledning av åtgärdsförslag 18 om att GSFP-uppdrag skulle kunna utstationeras i EU:s partnerländer i syfte att stärka ländernas kapacitet att möta hybridhot, vill utskottet hänvisa till utlåtande 2014/15:UU18 i vilket utskottet framhöll vikten av att aktivt eftersträva synergier mellan grannskapspolitiken och alla instrument inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik samt med andra politikområden som har externa dimensioner.

Stockholm den 13 oktober 2016

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Pernilla Stålhammar (MP), Göran Pettersson (M), Krister Örnfjäder (S), Björn Söder (SD), Birgitta Ohlsson (L), Hans Linde (V), Sofia Damm (KD), Maria Andersson Willner (S), Sotiris Delis (M), Pavel Gamov (SD), Åsa Eriksson (S) och Jamal Mouneimne (S).

Särskilda yttranden

1. Särskilt yttrande (SD)

Björn Söder (SD) och Pavel Gamov (SD) anför:

Formaliserad fördjupning av samarbetet inom EU föregås alltid av mellansteg då inte sällan yttranden likt det som finns i förslaget används. De åtgärdsförslag som redogörs i JOIN(2016) 18 final är tydliga mellansteg i syfte att ytterligare föra över makt från medlemsstaterna till EU.

Åtgärdsförslag 18 innefattar bl.a. förslag om att ”använda instrument och uppdrag inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP)”. Man vill alltså lägga ännu mer ansvar under GSFP för att på sikt legitimera mer långtgående överföring av makt från nationalstaterna till EU.

En möjlighet som diskuteras är att använda den europeiska gendarmeristyrkan för att kunna verka som stöd i EU:s partnerländer. Ett gendarmeris förmåga är både militär och polisiär. Den specifika organisationen, den europeiska gendarmeristyrkan, är ett samarbete mellan diverse olika ingående medlemsstater. Syftet med att kunna använda den är tydligt, nämligen att få det att framstå som att EU, i likhet med nationalstaterna, har egna förband att tillgå. Det är ytterligare ett sätt att smyga in ett behov av egna militära förband inom EU. Det är ingen hemlighet att flera medlemsstater och tunga företrädare inom EU företräder en linje som går ut på att EU borde sätta upp en gemensam armé.

I åtgärdsförslag 18 återkommer även frasen ”strategisk kommunikation”, som man vill bistå partnerskapsländerna med. EU:s sätt att använda strategisk kommunikation är inte oproblematiserbar eftersom unionen, enligt vår mening, går i en alltmer auktoritär riktning. Vi tror inte att den strategiska kommunikationen som avses användas i dessa partnerskapsländer kommer att gynna den demokratiska processen i landet. EU vill erbjuda detta stöd för att kunna sprida budskap som gynnar EU. Åtgärdsförslag 18 i stort är ett långtgående förslag för att EU ska kunna använda diverse metoder för att försäkra sig om att unionens inflytande över länderna består.

Åtgärdsförslag 22 innefattar förslag om att fördjupa samarbetet med den partnerskapsorganisation som man i texten framhåller som synnerligen viktig partner, nämligen Nato. I och med detta förslag suddas gränsen ut mellan de två organisationerna, när det gäller att hantera hybridhot. Även här nämns strategisk kommunikation. EU och Nato ska alltså fördjupa sitt samarbete kring att kunna leverera gemensam propaganda. I förslaget nämns också att kommissionen och den höga representanten ska stärka samordning och samarbete på områdena situationsmedvetenhet, it-säkerhet och ”krisförebyggande och krisåtgärder”. Detta är steg mot att knyta EU och Nato så nära varandra att gränsen ter sig alltmer oklar, i alla fall inom detta specifika område, som däremot knappast kan kallas ringa med hänsyn till omfånget.

Vissa av EU:s medlemmar är inte medlemmar i Nato. Detta närmande mellan EU och Nato kommer troligen inte att röna någon större uppmärksamhet. Det kommer således inte att komma medborgarna i de olika medlemsstaterna till del. Vi ser här ett stort demokratiskt problem, vilket tyvärr genomsyrar hela EU-samarbetet och dess politiska beslutsgångar.

Utskottets ställningstagande är därför, enligt vår mening, felaktigt. Vi anser inte att det är viktigt att vi har en enad europeisk utrikes- och säkerhetspolitik inom EU. Vi anser att EU inte ska ha någon gemensam utrikes- eller säkerhetspolitik över huvud taget. I alla fall inte så länge Sverige är medlem i EU. Vi värnar vår egen beslutanderätt och vår egen förmåga att bygga samarbeten med andra suveräna stater utanför EU:s ram. Vi anser att dessa förslag är ytterligare ett steg på vägen mot en formaliserad federal europeisk union, som många politiker i andra länder är helt öppna med att de vill se. Vi menar också att utskottets ställningstagande är motsägelsefullt då det understryks att vi inte är med i någon militär allians, men att hot mot säkerheten byggs solidariskt och avvärjs tillsammans med andra. Vi anser att vi här rör oss i en gråzon, där vi upplever att man för det svenska folket bakom ljuset. Det är viktigt att tala klarspråk och inte hymla med vad det är man vill åstadkomma och med vilka.

2. Särskilt yttrande (V)

Hans Linde (V) anför:

Vänsterpartiet ser ett antal övergripande problem med dokumentet från kommissionen och den höga representanten.

För Vänsterpartiet är den militära alliansfriheten central. Det är genom en självständig utrikespolitik och en internationell trovärdighet vi har möjlighet att bygga säkerhet tillsammans med andra i vår omvärld. I dokumentet pekas ett ökat samarbete mellan EU och Nato ut som en viktig faktor för ökad säkerhet gentemot hybridhot. Vi menar att det snarare är tvärtom. Ett tätare samarbete mellan EU och Nato riskerar att öka spänningarna i vår omvärld. Det skulle också föra de enskilda medlemsstaterna närmare Nato, vilket allvarligt riskerar möjligheterna att värna militär alliansfrihet.

Vi saknar också en tydlig koppling till FN och folkrätten. FN är den viktigaste internationella organisationen för frågor som rör konflikter, säkerhet och nedrustning.

Under en rad år har vi sett hur FN:s roll och folkrätten undergrävs genom att länder valt att genomföra militära interventioner, ockupationer och annekteringar utan stöd i FN-mandat. Vänsterpartiet anser att om arbetet för fred, säkerhet, nedrustning och avspänning ska vara framgångsrikt måste respekten för folkrätten och FN öka. Det är även centralt i arbetet med att bemöta hybridhot. Det är viktigt att EU:s svar mot hybridhot tydligt sker inom de ramar som folkrätten sätter.